

A KÖNYV NEMZETKÖZI ÉVE

Bevezető

1. Az 1971—1972. évi program- és költségvetési tervezetben javasolt 4. 121. ajánlás a következőket tartalmazza:

„A Közgyűlés,

ABBAN A MEGGYŐZŐDÉSBEN, hogy a könyv ismereteket közöl és gondolatokat ébreszt, fontos szerepet tölt be, és előmozdítja az UNESCO valamennyi célkitűzésének megvalósítását,

FIGYELEMMEL arra is, hogy nem kormányzati jellegű könyvkiadói, könyvtárosi és könyvkereskedői szervezetek és más szakmai egyesületek érdekelte nyilvánították magukat A Könyv Nemzetközi Évének lebonyolításában, mert ráirányítja a közönség figyelmét a könyv szerepére a társadalomban,

KINYILVÁNÍTJA: 1972 »A Könyv Nemzetközi Éve«.

FELHÍVJA a tagállamokat csakúgy, mint az illetékes és érdekelt nem kormányzati nemzetközi szervezeteket is, hogy tevékenyen járuljanak hozzá ez év méltó lebonyolításához;

FELHATALMAZZA a főigazgatót arra, hogy e tevékenységekben közreműködjenek.“

2. A Végrehajtó Tanács 83. ülészakán (1969. szeptember—október) megszavazott egy ajánlást, amelyben felhívja a főigazgatót arra, hogy „a 16 C/5. dokumentumba foglaljon be javaslatokat oly tevékenységekre vonatkozólag, amelyeket a könyv, a könyvtárak és az olvasás fejlesztésére a tagállamok és az érdekelt nemzetközi és nemzeti szervezetek kifejthetnének“, egyszersmind ajánlja, hogy „a Közgyűlés hívasék fel annak tanulmányozására, hogy célszerű-e 1972-t »A Könyv Nemzetközi Évének nyilvánítani“ (83 EX/Határozatok 5.1. 38. paragrafus). A főigazgató ennek a szövegnek az alapján belefoglalta a fentebb idézett ajánlást A Könyv Nemzetközi Évére vonatkozólag a 16 C/5. dokumentumba, és a Közgyűlés elé terjeszti azoknak a tevékenységeknek az áttekintését, amelyeket a tagállamok és az érdekelt nemzetközi és nemzeti szervezetek kifejthetnének.

Előzmények

3. A Könyv Nemzetközi Évének az lesz a célja, hogy felhívja az általános figyelmet a könyv szerepére a társadalomban. Manapság a könyv a széles körű tájékoztatás egyik fő eszköze. A nyomdai és terjesztési technika jelentős fejlődése következtében lehetővé vált, hogy az egyre szélesebb körű közönség jó minőségű és olcsó könyvekhez juthasson. Így valóban bekövetkezett „a könyv forradalma“ — hogy egy, az UNESCO által kiadott mű címét idézzük.*

4. Ugyanakkor gyorsan nő az olvasók száma. A népesség jelentős szaporodása, az oktatás kiszélesedése és a tanulmányi idő tartamának meghosszabbodása a piac bővüléséhez vezet; a könyv máskülönb is könnyebben hozzáférhetővé vált annak következtében, hogy terjesztésének módszerei megújultak, bővül a könyvtári szolgálat, különösen az iskolai és a nyilvános könyvtáraké.

5. A könyv szerepének átalakulása egybeesik az „elektronikusnak“ nevezett hírközlő eszközök (rádió és televízió) térhódításával. Mégis — ez általános fejlődés keretein belül —, a könyv megőrizte, sőt növelte befolyását. Az összes létező tájékoztató eszközök között a könyv az ismeretszerzés lényeges eszköze maradt.

6. Ez, a könyv szerepére vonatkozó tétel egyre élénkebb érdeklődést vált ki. A Közgyűlés, még a tizenharmadik ülészakán, megszavazott egy ajánlást (4. 12.), amely hangsúlyozta a könyvnek mint az UNESCO célkitűzései megvalósítását előmozdító eszköznek a fontosságát. A tizennegyedik ülészak jövähagyott egy, a könyv fejlesztésére szánt programot; ez lehetőséget adott olyan regionális összejövetelek megszervezésére, amelyek a könyv előállítását és terjesztését hivatottak ösztönözni a fejlődő

* Robert Escarpit: La révolution du livre. UNESCO, 1966.

országokban: az elsőt (Ázsia részére) Tokióban tartották 1966-ban, a másodikat (Afrika részére) Accrában, 1968-ban és a harmadikat (Latin—Amerika részére) Bogotában 1969-ben. A negyedik összejövetelnek 1972 elején kell sorra kerülnie az arab államok javára.

7. Ezek a regionális összejövetelek megmutatták, hogy a fejlődő országok olyan összehangolt akcióprogramot óhajtanak, amely a könyvnek hatékonyabb részt juttatna a gazdasági és társadalmi haladás szolgálatában. A könyvet tekintik azon eszközök egyikének, amelyekkel követni lehet a technológia újabb fejlődésének ritmusát. A könyv különösen az új technika bevezetését, illetve a régióban való jártasság tökéletesítését teszi lehetővé.

8. Ugyanakkor egyre tudatosabbá válik annak szükségessége, hogy a könyv nemzetközi szakmai egyesületei újabb intézkedéseket fogantossanak avégett, hogy felhívják mind a közönség, mind a kormányzatok, valamint a nemzetközi intézmények figyelmét arra, hogy a könyv előmozdítja az egyéni jólét és az általános előrehaladás ügyét.

9. A nem kormányzati szervezetek képviselői, akik 1969 márciusában összegyűltek megvizsgálni a könyv fejlesztését szolgáló UNESCO-akciót, kifejezésre juttatták érdekltségüket A Könyv Nemzetközi Évének meghirdetésében, mivel az lehetőséget nyújt az idevágó rendszeres és összehangolt tevékenységre, egyben javasolták, hogy a választás essék 1972-re. Valóban, addig befejeződnek a könyv fejlesztését szolgáló regionális UNESCO-ciklusok; egyébként is, bármely közelebbi időpont nem hagyott volna elegendő időt a tagállamoknak és a szakmai szervezeteknek arra, hogy a szükséges széles körű előkészületeket megtehessek. A Könyv Nemzetközi Évének hatása jóval 1972 után válik érezhetővé. Azokat a tevékenységeket, amelyekre ez év folyamán sor kerül, különösen a könyv előállításával és terjesztésével kapcsolatosakat, csatolni lehetne például az Egyesült Nemzetek második fejlesztési évtizedének terveihez, hogy így a könyv az 1970—1980-as évtizedben maradéktalanul betölthesse szerepét a gazdasági és társadalmi haladásban.

10. A szakmai szervezeteknek a kérdés iránt tanúsított érdeklődését fokozta a Végrehajtó Tanács arra vonatkozó indítványa, hogy 1972-t nyilvánítsák „A Könyv Nemzetközi Évé”-nek. A Könyvtárosok Egyesületeinek Nemzetközi Szövetsége kezdeményezte a Bellagióban (Olaszország) tartott összejövetelt, amelyen részt vettek a kiadók, könyvkereskedők, szerzők és nyomdászok nemzetközi szervezeteinek képviselői, hogy tanulmányozzák A Könyv Nemzetközi Éve alkalmával felmerülő teendőket.

11. Az UNESCO 1970. március 18-a és 20-a között ismét tanácskozást rendezett A Könyv Nemzetközi Éve révén kifejtendő tevékenységek tárgyában. A részt vevő szakértők a következő szervezetek tagjai közül kerültek ki: Könyvkereskedők Egyesületeinek Nemzetközi Közössége (CIAL); Szerzők és Zeneszerzők Nemzetközi Társulása (CISAC); Nemzetközi Dokumentációs Szövetség (FID); Könyvtárosok Egyesületeinek Nemzetközi Szövetsége (FIAB); Kiadók Nemzetközi Uniója. Bekapcsolódtak a tanácskozásokba azok a személyek is, akik részt vettek az Ázsiában, Afrikában és Latin-Amerikában rendezett regionális UNESCO-összejöveteleken, nemkülönben az olyan országok szakértői, amelyekben a kiadói tevékenység különösen élénk. Az említett összejövetelek során megnyilvánult véleményeket ez a jelentés teljes mértékben szem előtt tartja.

Témák

12. Javaslatok hangzottak el arra vonatkozólag, hogy A Könyv Nemzetközi Évére témául jelöltesse ki mindazok a könyvet érintő fő kérdések, amelyek a mai társadalomban felmerülnek. E témák köréből, amelyek külön-külön vagy egyenesen meghatározhatnák A Könyv Nemzetközi Éve címen kifejtendő tevékenységek fő irányát, különösen az alábbiakat idézzük:

I. Az írók és fordítók tevékenységének ösztönzésére fogantossandó intézkedések, kellőképpen szem előtt tartva a szerzői jog védelmének szükségességét.

II. A könyv előállítása és terjesztése, beleértve a könyvtárak fejlesztését is.

- I. Fokozni a könyv előállítását és terjesztését a fejlődő országokban.
- II. Fejlesztetni a könyv forgalmát valamennyi államban.
- III. Megkönnyíteni a könyv nyomdai előállítását, különösen a jobb papírellátás és a grafikai művészet, valamint a nyomdai eljárások technikájának tökéletesítése útján.
- IV. Szakembereket nevelni a könyvpar számára.
- V. Elősegíteni a könyvtárak és egyéb dokumentációs központok fejlődését.

- VI. Fejlesztési a nemzeti könyvtár- és dokumentációs szolgálatokat csakúgy, mint a könyvészi munkálatokhoz szükséges eszközöket, beleértve különösen a nemzeti és regionális folyamatos bibliográfiákat.
- VII. Osztönözni a könyvre vonatkozó kutatásokat.
- VIII. Növelni az olvasni újabban megtanultak számára készült olvassmány-szövegek kiadását.
- IX. Növelni a könyvkiadást a nemzeti nyelveken.
- X. Megkönnyíteni a tömegeknek szánt, kelendő könyvek előállítására és terjesztésére vonatkozó tapasztalatok egybevetését.

III. Az olvasás szokásának terjesztésére fogatosítandó intézkedések.

IV. A könyv a nevelés, a nemzetközi egyetértés és a békés együttműködés szolgálatában.

- I. Osztönözni a könyv és az előállításához szükséges nyersanyagok szabad forgalmát nemzetközi síkon.
- II. Ismételtlen bizonyosságot tenni a könyv szerepének fontosságáról a felnőttoktatásban.
- III. Gondoskodni arról, hogy a nevelés tervezői teljes figyelemben részesítsék a tankönyvek és a közérdekű művek előállítását, terjesztését és felhasználását.
- IV. Hozzáférhetőbbé tenni a tudományos és műszaki kiadványokat, valamint a kézikönyveket.
- V. Erősíteni a kulturális csere szerepét a könyv vonatkozásában is.
- VI. Védemezni az emberiség irodalmi hagyatékát, kiadásával megmenteni a feledésbe merülés veszélyétől fenyegetett szóbeli irodalmat.

13. A Könyv Nemzetközi Éve számára választani kellene egy olyan átfogó témát, amely alkalmas arra, hogy rövid mondatba tömörítve az Év jelmondatává váljék. A javasolt angol nyelvű jelmondat — „Book for all“ (Könyvet mindenkinek) — elnyerte az UNESCO-palotában 1970 márciusában összegyűlt szakértők jóváhagyását, de e szakértők sugalmazták azt is, hogy spanyol, francia és orosz nyelvű változatokat is alkossanak az érdekelt nemzeti bizottságok közreműködésével. E jelmondatokhoz rövid felhívásokat lehetne csatolni, kiemelve A Könyv Nemzetközi Évének mindig az adott esetnek megfelelő egyik vagy másik vonatkozását.

14. A Könyv Nemzetközi Évének jelképéül ugyancsak választani lehetne egy ihletett grafikai ábrázolást.

Részlet az UNESCO főigazgatójának jelentéséből és javaslataiból.

